

ინვესტიცია ხალხისთვის და არა მხოლოდ ინვესტორისა და „ელიტისთვის“

რევაზ შენგელია
სტუ პროფესორი

ჟუჟუნა ნიკლაური
სტუ პროფესორი

ნათია შენგელია
სტუ ას. პროფესორი

რეზიუმე

ცნობილია, რომ უცხოელი ინვესტორი კაპიტალს არ დააბანდებს ისეთ ქვეყანაში, სადაც შიდა ინვესტიციური პრაქტიკა მოშლილია. გამომდინარე აქედან, შეიძლება დავასკვნათ, რომ ინვესტიციური კრიზისის დაძლევის, და, მაშასადამე, უცხოური ინვესტიციების გადიდების კატალიზატორად შეიძლება მივიჩნიოთ შიდა საინვესტიციო საქმიანობის გააქტიურება, გამოცოცხლება. ამისათვის კი საჭიროა მოგვარდეს როგორც უცხოელი ინვესტორის პრობლემები (ქვეყნის რეგიონისა და კომპანიის დონეზე სასურველი საინვესტიციო გარემოს შექმნა), ისე რეციპიენტი ქვეყნის, ე.ი. ინვესტიციის მიმღები მხარის პრობლემები (საქართველოს კომპანიების მზადყოფნა უცხოური კაპიტალის მიღებისა და მისი ეფექტიანად გამოყენებისათვის; ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა და შესაბამისად რისკების შემცირება). ამ პრობლემების გადაჭრის პარალელურად თუ არ მოხდა ინვესტორებისა და რეციპიენტის, და, რაც მთავარია, საზოგადოების ინტერესთა თანხვედრა, დაბალანსება, ისე ვერ დაჩქარდება ინვესტიციური საქმიანობა. საინვესტიციო საქმიანობის გააქტიურების მიზნით ინვესტორებს (როგორც უცხოური ისე ადგილობრივი) შეღავათი უნდა მიეცეს საბაჟო, საგადასახადო სფეროში, თუ

იგი თავის ინვესტიციებს ჩადებს: რეციპიენტი ქვეყნისთვის პრიორიტეტულ მიმართულებებში (მაგალითად, ძირითად კაპიტალში); მატერიალური დოვლათისა და სოციალური სიკეთის მწარმოებელ პრიორიტეტულ დარგებში; ჩამორჩენილ დეპრესიულ მდგომარეობაში მყოფ რეგიონებში და ა.შ.

საკვანძო სიტყვები: უცხოური ინვესტიცია, ადგილობრივი ინვესტიცია, ინვესტიცია ინვესტორისთვის ან „ელიტისთვის“, ინვესტორის, რეციფიენტის და საზოგადოების ინტერესთა თანხვედრა.

შესავალი

დღეს, როდესაც საქართველოს ეკონომიკაში შემცირებულია ფულადი გზავნილები, ასევე ექსპორტი, გარკვეულწილად გაუფასურებულია ლარი, გამკაცრებულია მონეტარული პოლიტიკა და საქართველოს მთავრობა საერთაშორისო სავალუტო ფონდის რეკომენდაციების შესრულებას გადასახადების ზრდასთან დაკავშირებით არ აპირებს (ე.ი. ეკონომიკური ვითარების გაჯანსაღება სავალუტო ფონდის ტრანშის გარეშე უნდა მოახერხოს), ასეთი მდგომარეობიდან გამოსავალი უმთავრესად ინვესტიციებში(განსაკუთრებით უცხოურ ინვესტიციებში) უნდა ვეძიოთ, რომელიც საქართველოს ეკონომიკური აღორძინების ერთ-ერთი ძირითადი გასაღები უნდა გახდეს უახლოესი წლების განმავლობაში, როგორც მთავრობის მიერ წარმოდგენილი მოკლევადიანი გეგმის(მოიცავს 2015 წლის მარტი-მაისის პერიოდს), ისე საშუალოვადიანი (2015 წლის ბოლომდე) და გრძელვადიანი(მოიცავს 2015-2017 წლებს) გეგმის მიხედვით.

ინვესტიციების როლი და მნიშვნელობა ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების საქმეში უაღრესად დიდია. მიუხედავად ამ ეკონომიკური კატეგორიისადმი მეცნიერ ეკონომისტთა განსაკუთრებული ყურადღებისა, ჯერ კიდევ ნაკლებად არის შესწავლილი მისი შედეგობრივი მხარე, კერძოდ, რა სარგებლობა მოაქვს მას ინვესტიციის მიმღები ქვეყნისათვის, თვით ადგი-

ლობრივი თუ უცხოელი ინვესტორისათვის, და, რაც მთავარია, საზოგადოებისათვის. ჩვენი მიზანი ხომ მართო ლამაზი შენობა-ნაგებობათა აშენება(თუნდაც უცხოური ინვესტიციის ხარჯზე), ზოგიერთი ადგილობრივი ჩინოვნიკის გამდიდრება არ არის. მთავარია მოხდეს ინვესტირების პროცესში მონაწილე ყველა მხარის ინტერესთა თანხვედრა და ხალხმა რეალურად იგრძნოს ინვესტიციის სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები.

ძირითადი ნაწილი

ცნობილია, რომ წლების განმავლობაში საქართველოსთვის მთავარი ამოცანა იყო არა ის, თუ როგორ გაეზარდა უცხოური ინვესტიციებისგან მისაღები შედეგები, არამედ ის, თუ როგორ მოეზიდა რაც შეიძლება მეტი ოდენობით ინვესტიციები. ე.ი. ფაქტიურად, უცხოური ინვესტიციები, ჩვენი აზრით, განიხილებოდა ეკონომიკური პოლიტიკისგან მოწყვეტილად^[1, გვ.39.], მხოლოდ როგორც პროცესის (ზოგადად როგორც მისი მოზიდვა, შემოსვლა, რაოდენობრივი მხარე) და არა შედეგის თვალსაზრისით (მისი წარმართვა პრიორიტეტულ დარგებში, სოციალური პრობლემების მოსაგვარებლად, ცხოვრების დონის გასაუმჯობესებლად და ა.შ.). არადა სახელმწიფოს მხრიდან ეფექტიანი საინვესტიციო პოლიტიკის განხორციელება მართო ინვესტიციის მოზიდვას არ გულისხმობს. ეს მხოლოდ მისი ერთი ფაზაა. ამასთან ერთად მთავარია ინვესტიციის მიმდინარეობის პროცესი და საინვესტიციო ვალდებულებების შესრულებაზე სახელმწიფოებრივი მონიტორინგის პროცესი. საინვესტიციო პოლიტიკა წარმატებულია ამ სამივე ფაქტორის წარმატებულობის შემთხვევაში. სინამდვილეში დღეს კი მხოლოდ პირველი ფაქტორი განიხილება და სხვა ფაქტორები პრიორიტეტული არაა.¹

1 ამის შედეგია ის, რომ გაიყიდა მრავალი მსხვილი საინვესტიციო ობიექტი, მაგრამ მათი ამუშავების მხრივ პროგრესი არ შეინიშნება. მაგ., თბილისის ცენტრში უკვე რამდენიმე წელია ჯერ კიდევ არ დაწყებულა „შეპირებული“ მრავალჯარსკვლავიანი სასტუმრო კომპლექსის მშენებლობა-ყოფილი „აგროპრომის“ შენობა, „იმელის“ შენობა, სასტუმრო „პაიატი“. გამოდის რომ ხელისუფლებამ და მთლიანად საზოგადოებამ, საბოლოო

1995 წლიდან საქართველოს მთავრობა აქტიურად ცდილობდა ნაეხალისებინა უცხოური ინვესტიციები სხვადასხვა ღონისძიებების ერთობლიობით (საპრივატიზაციო პროგრამები, ახალი პროექტები, ერთობლივი საწარმოები და ა.შ.). ამ მიზნით მიიღო პროგრესული კანონების მთელი პაკეტი, რომელიც შეესაბამებოდა ლიბერალური, საბაზრო ეკონომიის პრინციპებს (კერძო საკუთრების ხელშეუხებლობა, მესაკუთრეთა უფლებების დაცვა, უცხოური, საკუთრების დაცვის გარანტია, შემზღუდავი პირობების უარყოფა, კაპიტალის რეპატრიაციის შეუზღუდავი შესაძლებლობა და ა.შ.). დამატებით არსებობდა სხვა ხელშემწყობი ფაქტორები უცხოური ინვესტიციების დასაინტერესებლად (საქართველოს მნიშვნელოვანი გეოპოლიტიკური მდებარეობა, უმნიშვნელოვანესი ნავთობისა და გაზის პროექტების დამტკიცება რეგიონში, ჯანსაღი მონეტარული პოლიტიკის მიმდევრობა, კარგად გამართული საბანკო სექტორი, იაფი მაღალკვალიფიციური ტექნიკური მუშაკები, მაღალი და საშუალო სტანდარტის უნარ-ჩვევების მქონე მუშახელის დიდი რაოდენობა, მდიდარი სასოფლო-სამეურნეო ნიადაგი, უნიკალური ბუნებრივ-კლიმატური პირობები და მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციაში წევრობა).

მიუხედავად ერთი შეხედვით ასეთი უპირატესობებისა, სასურველი შედეგი ინვესტიციურ საქმიანობაში ვერ მივიღეთ. მართალია, ზოგიერთი ტრანსნაციონალური და მრავალეროვნული კომპანიები და გარკვეული უცხოური ბიზნეს სუბიექტები (მეტრომედია, მაგთი, სს თელასი, მერიოტი, თიბისი ჯგუფი, ბრიტიშ პეტროლეუმი) შემოვიდნენ სამამულო ბაზარზე, მაგრამ უცხოური ინვესტიციების საერთო მოცულობა მაინც არც თუ ისე წარმატებულად გამოიყურებოდა ყოფილ საბჭოთა კავშირსა და ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყანასთან შედარებით. გარდა ამისა, ინვესტიციები ძირითადად თავს იყრიდა ენერგეტიკის, ნავთობისა და გაზის, ტელეკომუ-

ჯამში ვერ მიიღო ის ეფექტი, რაც ამ ობიექტების განსახელმწიფოებრობას უნდა მოჰყოლოდა-სამუშაო ადგილები, ინფრასტრუქტურა, სერვისების განვითარება, შემოსავლები ბიუჯეტში და ა.შ.

ნიკაცების, ტურიზმის და დისტრიბუციის სფეროში. უმთავრესი მიზეზი უცხოური ინვესტიციების დაბალი მაჩვენებლებისა საქართველოში იყო: მწირი ინფრასტრუქტურა, მზარდი და მოუთოკავი კორუფცია, საინვესტიციო კანონმდებლობა და სამთავრობო პოლიტიკაში შემორჩენილი ხარვეზები. ამ უკანასკნელის შედეგად ყველაზე მნიშვნელოვანი შეცდომები მდგომარეობდა შემდეგში:

ა) მთავრობა ინარჩუნებდა უპირატესობას წილობრივ მფლობელობაში (მხოლოდ მოგვიანებით მისი წილობრივი მფლობელობის მინიმუმი 25%-ით დადგინდა) ინფრასტრუქტურასთან დაკავშირებულ სექტორებში (ტელეკომუნიკაციები, ტრანსპორტი, გზები, რკინიგზა, პორტები, აეროპორტები, ელექტროენერგიის გადამცემი ხაზები და ა.შ.);

ბ) სახელმწიფო აჭიანურებდა არარენტაბელური, წამგებიანი საწარმოების პრივატიზაციის პროცესს;

გ) ხშირად იცვლებოდა საგადასახადო კანონმდებლობა და ასევე არ იყო სასურველი პოლიტიკური სტაბილურობა;

დ) არ ტარდებოდა აქტიური ექსპორტის წამახალისებელი, იმპორტის ჩამნაცვლებელი ღონისძიებები, როგორც ეს განხორციელდა ტრანსფორმირებადი ეკონომიკის ზოგიერთ ქვეყნებში;

ე) საქართველოს მთავრობამ ვერ შესძლო საკუთარი ინვესტირებისთვის შეექმნა ხელშემწყობი გარემო, რაც გამოიწვია კაბალურმა საგადასახადო სისტემამ, რის შედეგადაც ადგილობრივი მენარმეები ვერ გახდნენ კონკურენტუნარიანი და ეკონომიკურ ზრდაზე ორიენტირებულნი.

ბუნებრივია, ზემოაღნიშნული შეცდომების გამო ხელი არ ეწყობოდა სამამულო და უცხოურ კომპანიებს შორის ეფექტიანი კავშირების განვითარებას და მაშასადამე, საკუთარ და უცხოურ ინვესტორებს, ინვესტორებსა (როგორც ადგილობრივ ისე უცხოურ) და რეციპიენტთა ინტერესების დაბალანსებულობას, თანხვედრას.

საქართველოში 2003 წლის დასასრულიდან ბევრი რამ შეიცვალა. ცნობილი „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ უცხოური

ინვესტიციებისათვის გაიხსნა დახურული ბაზრის სეგმენტები, დაიწყო საინვესტიციო გარემოს ლიბერალიზაციის შემდგომი პროცესი, იხვეწება საგადასახადო კოდექსი, დაჩქარდა პრივატიზაციის პროცესი. ყოველივე ეს გახდა ახალი მთავრობის დღის წესრიგის მთავარი პრიორიტეტები. პირველი დადებითი შედეგები აღინიშნა უკვე 2003 წელს. კერძოდ, დაფიქსირდა ქვეყნის მშპ-ის 7%-ნი ზრდა, რასაც მომდევნო წლებში მოჰყვა 5%-ნი ზრდა სასტატო წელთან შედარებით. ეს არის უდავოდ სასურველი პროგრესი. მთლიანობაში აღებულმა ტენდენციებმა იმედი გააჩინა, რომ მოლოდინი უცხოური ინვესტიციების დიდი ნაკადით შემოდინებისა არის საფუძვლიანი, რასაც თან უნდა მოჰყვეს დიდი დადებითი შედეგები[2, გვ.17.]. არადა მთავრობის ლიბერალურ, მაგრამ ამავედროულად პრაქტიკულ და ინოვაციურ პოლიტიკას შეუძლია მნიშვნელოვნად დააჩქაროს აღნიშნული პროცესი¹.

1 გარდამავალი ეკონომიკის თითქმის უმრავლესობაში ინვესტიციები ძირითადად მიემართება ინოვაციური საქმიანობის დასაფინანსებლად, ეს ტენდენცია არც საქართველოში უნდა დარჩეს ყურადღების გარეშე. მიმართულება, ვექტორი სწორად არ იქნება შერჩეული, თუ ახალი წარმოებების, ინოვაციური, ცოდნაზე დაფუძნებული დარგების ჩამოყალიბებაში მხოლოდ უცხოური ინვესტიციების იმედზე ვიქნებით. ისევე როგორც ნებისმიერი ტრანსფორმირებადი ეკონომიკის ქვეყნისთვის, ასევე საქართველოსთვისაც მნიშვნელოვანია უცხოური ინვესტიციების გამოყენება. სასარგებლოა ამა თუ იმ ქვეყნის საინვესტიციო გამოცდილების ადგილობრივი თვისებების გათვალისწინებით გაზიარება როგორც განვითარების ფაქტორის - ბუნებრივი, საწარმოო და შრომითი პოტენციალის მობილიზებაში, მაგრამ მისი მთავარი აქცენტი იმპორტშემცველი წარმოების ზრდასა და საექსპორტო კონკურენტუნარიანი ინოვაციური, კრეატიულ ცოდნაზე დაფუძნებული კრეატიული პროდუქციის წარმოებაზე უნდა გაკეთდეს. უცხოური ინვესტიციის გამოყენება განსაკუთრებით უნდა წარიმართოს ეროვნული ეკონომიკის იმ სფეროებში, რომელთა გააქტიურებას შეუძლია არსებითი წვლილი შეიტანოს აღნიშნულ სფეროებში ტრანსფორმაციული კრიზისის დაძლევაში, არსებული სოციალური დაძაბულობის შემცირებაში და დასაქმების ზრდაში. ასეთ დარგებად, უწინარეს ყოვლისა, უნდა მივიჩნიოთ ფართო მოხმარების საგნების და ფარმაცევტული საქონლის წარმოება, რომლის უხვი საკუთარი ნედლეული საქართველოს გააჩნია. ასევე მეტი უცხოური ინვესტიციები უნდა იქნას მოზიდული სოფლის მეურნეობის

უცხოური ინვესტიციების შემოძინებას ხელს უშლის ის გარემოებაც, რომ საფინანსო ბაზარი არ არის ჩამოყალიბებული, რაც ვერ აძლევს უცხოელ ინვესტორს საპორტფელი არჩევანის ფართო შესაძლებლობას. ამიტომ უცხოელები სრულიად უცნობ საქმეში ინვესტირებას თავს არიდებენ და პირდაპირი ინვესტიციების განხორციელებას ამჯობინებენ ხოლმე, რითაც მეტი გაკონტროლების საშუალება ეძლევათ. წარმოებაში ფულის დაბანდებას ინვესტორები სარისკოდ მიიჩნევენ, რადგან კონტრაქტები ბევრჯერ არ სრულდება და, სამწუხაროდ, ხშირად ადგილი ჰქონდა და ახლაც ადგილი აქვს საგადასახადო კანონმდებლობის ცვლილებას.

საერთოდ ცნობილი ფაქტია, რომ უცხოელი ინვესტორი კაპიტალს არ დააბანდებს ისეთ ქვეყანაში, სადაც შიდა ინვესტიციური პრაქტიკა მოშლილია. გამომდინარე აქედან, შეიძლება დავასკვნათ, რომ ინვესტიციური კრიზისის დაძლევის, და, მასასადამე, უცხოური ინვესტიციების გადიდების კატალიზატორ-

დარგების გამოსაცოცხლებლად და შეზღუდვა ან ლიმიტი დაწესდეს უძრავი ქონების სფეროში. 2010 წელს უცხოურმა ინვესტიციებმა აგრარულ სექტორში მხოლოდ 8 632 000 (1,9 %) შეადგინა, ტურიზმის სფეროში 3 450 000 დოლარი, (0,6%) მაშინ როცა უძრავი ქონებაში დაბანდებული იყო 119 253 000 (15%) დოლარი. სწორედ აქ უნდა ჩაერიოს სახელმწიფო, რათა ეს მაჩვენებლები ერთმანეთს მიუახლოვოს: მაგ. სოფლის მეურნეობის 1,5% -გაიზარდოს 15 % მდე თუ არა, 10 %-მდე მაინც, ასევე ტურიზმშიც. მაგ. მექსიკაში ნავთობში ინვესტიციები აკრძალულია, ხოლო ისლანდიაში ენერგეტიკაში. ჩვენთვის გარდამავალ ეტაპზე არ არი საჭირო აკრძალვა საერთოდ, მაგრამ მნიშვნელოვანია უცხოელებზე გაყიდული საწარმოების პროფილის შენარჩუნება. ასეთ დროს უცხოური ინვესტიციების დახმარებით რეკომენდაციას და ტექნოლოგიურ გაუმჯობესებას საჭიროებენ აგროსამრეწველო კომპლექსის საწარმოები. საქართველოს განვითარების დღევანდელ ეტაპზე კონკრეტული ამოცანაა შეიცვალოს წარმოებითი ურთიერთობები, რაც უპირველესად სოფლის მეურნეობის თანამედროვე ცივილიზებულ დარგად გადაქცევას გულისხმობს. ამ უკანასკნელის გარეშე ვერც ტურიზმი განვითარდება სასურველი პარამეტრებით. აღნიშნული ამოცანების პრაქტიკული რეალიზაცია გამოათავისუფლებს სავალუტო რესურსებს, ხელს შეუწყობს იმპორტზემცვლელი წარმოების განვითარებას და, საბოლოო ჯამში, მოსახლეობის კეთილდღეობის დონის ამაღლებას, რომლის გარეშეც ინვესტიცია მხოლოდ თვითმიზანი იქნება და არც საზოგადოების განვითარების, ეკონომიკური ზრდის წყარო.

რად შეიძლება მივიჩნიოთ შიდა საინვესტიციო საქმიანობის გააქტიურება, გამოცოცხლება. ამისათვის კი საჭიროა მოგვარდეს როგორც უცხოელი ინვესტორის პრობლემები (ქვეყნის რეგიონისა და კომპანიის დონეზე სასურველი საინვესტიციო გარემოს შექმნა), ისე რეციპიენტი ქვეყნის, ე.ი. ინვესტიციის მიმღები მხარის პრობლემები (საქართველოს კომპანიების მზადყოფნა უცხოური კაპიტალის მიღებისა და მისი ეფექტიანად გამოყენებისათვის; ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა და შესაბამისად რისკების შემცირება). ამ პრობლემების გადაჭრის პარალელურად თუ არ მოხდა ინვესტორებისა და რეციპიენტის ინტერესთა თანხვედრა, დაბალანსება, ისე ვერ დაჩქარდება ინვესტიციური საქმიანობა. საინვესტიციო საქმიანობის გააქტიურების მიზნით ინვესტორებს (როგორც უცხოური ისე ადგილობრივი) შეღავათი უნდა მიეცეს საბაჟო, საგადასახადო სფეროში, თუ იგი თავის ინვესტიციებს ჩადებს: რეციპიენტი ქვეყნისთვის პრიორიტეტულ მიმართულებებში (მაგალითად, ძირითად კაპიტალში); მატერიალური დოვლათისა და სოციალური სიკეთის მწარმოებელ პრიორიტეტულ დარგებში; ჩამორჩენილ დეპრესიულ მდგომარეობაში მყოფ რეგიონებში და ა.შ. განა შეიძლება ერთნაირი საგადასახადო და საბაჟო რეჟიმით იმუშაოს ინვესტორმა, რომელიც კაპიტალს აბანდებს, მაგალითად, თბილისსა და რაჭა-ლეჩხუმში, ქვემო სვანეთის ან სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში. ინვესტორებისა და რეციპიენტის ინტერესთა თანხვედრა არ მოხდება, თუ, მაგალითად არ იქნა გათვალისწინებული ამა თუ იმ დარგის რენტაბელობის დონეც, დაბანდებული სახსრების ანაზღაურების ვადა და ა.შ. სადაც ეს მაჩვენებლები დაბალია და რისკიც მეტია, იქ შეღავათები უფრო მეტი უნდა იყოს. ასევე განსხვავებული უნდა იყოს საინვესტიციო პირობები, სამთომომოვებელ მრეწველობაში და მაგალითად, სოფლის მეურნეობაში, განათლებაში, ჯანმრთელობის დაცვაში, ხელოვნებაში, კულტურაში, სპორტსა და სხვა ნაკლებად რენტაბელურ, მაგრამ რეციპიენტისათვის სასიცოცხლოდ აუცილებელ დარგებში. ასეთ არარენტაბელურ სფეროში დაბანდებული კაპიტალის

მიმართ უნდა დაწესდეს „თბილი“ რეჟიმი და კანონი უნდა ითვალისწინებდეს ინვესტიციების ხელშეწყობისა და ხელშეუხებლობის, მისი რეგისტრაციის, დაცვის, დაბეგვრის და სხვა ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ასპექტების ლიბერალურ პირობებს. ამასთან კანონი ერთმნიშვნელოვნად უნდა ავალბდეს ინვესტორებს თავიანთი საქმიანობით არ დაარღვიონ რეცეპიენტთა ეკონომიკური და ეკოლოგიური უსაფრთხოება; წინააღმდეგ შემთხვევაში მათ უნდა იცოდნენ, რომ სასამართლოს წესით ჩამოერთმევათ საინვესტიციო საქმიანობის განხორციელების უფლება და ვერ მიიღებენ კომპენსაციას. სასამართლო სისტემა კი ისე უნდა იყოს მოწყობილი, რომ მან შეასრულოს საინვესტიციო პროცესების დაჩქარების ფუნქცია. დასახვეწია სასამართლო განჩინებათა აღსრულების პრაქტიკა, გასატარებელია მასტიმულირებელი ღონისძიებები საარბიტრაჟო სფეროშიც, რომელმაც ყველაზე უკეთესად უნდა დაიცვას ინვესტორთა და კომპანიების ინტერესები.

ინტერესთა თანხვედრა უნდა მოხდეს არა მარტო ინვესტორებსა და რეციპიენტს შორის, არამედ ინვესტორებს, რეციპიენტსა და საზოგადოების ინტერესებს შორის. კანონი უნდა იცავდეს და ითვალისწინებდეს ინვესტიციის შედეგად დასაქმებული მუშაკებისა და საერთოდ ხალხის ინტერესებს. თუ ჩვენ აქცენტს ავიღებთ მხოლოდ უცხოურ ინვესტიციებზე, უცხოელ ინვესტორებზე და ამით მიიღწევა ეროვნული ეკონომიკის ზრდა, შედეგად მივიღებთ იმას, რომ ყველგან რენტაბელურ დარგებს დაეპატრონება უცხოელები (მათ შორის შიძლება იყოს არაკეთილსინდისიერი ინვესტორებიც). უცხოელი ინვესტორები კი უნდა შემოვიდეს, მაგრამ საკითხავია ვისი ფული შემოდის, რაში იდება შემოსული ინვესტიცია და რა სარგებლობა მოაქვს მას რეციფიენტისათვის, თვით ინვესტორისათვის (საკითხავია მოგების რადენი პროცენტი მიაქვს მას თავის ქვეყანაში) და , რაც მთავარია, ხალხისათვის (დაცულია კი მათი ეკონომიკური და ეროვნული ინტერესები?). ჩვენ უნდა შევიმუშაოთ ინვესტიციების მოზიდვის ისეთი მეთოდები, რომელიც მისაღები აღმოჩნდება არამარტო უცხოელი თუ სამა-

მულო ინვესტორისათვის, არამედ ადგილობრივი მაცხოვრებელთათვისაც. მართო უცხოური ინვესტიციები და მათ მიერ ახალი საწარმოების, ლამაზი ნაგებობების მშენებლობა არ უნდა იყოს თვითმიზანი. საკითხავია რა ფასად გვიჯდება ჩვენ ეს „ინვესტიცია“, რა სარგებლობას ხედავს უცხოელი და რა სარგებლობას ხედავს ადგილობრივი? შევადაროთ, გავანალიზოთ ეს მომენტები და თუ ჩვენთვის უკეთესი პირობებია, მხოლოდ მაშინ დავროთ ნება უცხოურ ინვესტიციებს და არა ნებისმიერს. ამ კუთხით მხარდასაჭერია მოსაზრება, რომლის მიხედვით ეჭვს ინვესტ დამკვიდრებული პრაქტიკა, როცა უცხოელ ბიზნესმენებს ხშირად ხვდებიან მთავრობის წარმომადგენლები. სახელმწიფო მოხელე ხომ პოლიტიკის გამტარებელია. მისი ვალია შეიმუშავოს პოლიტიკა მეცნიერებისა და სპეციალისტების, დაინტერესებული საზოგადოების მონაწილეობით, ხოლო ინვესტორი თვითონ მოძებნის გზას ინვესტიციების ჩასადებად. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ჩნდება ეჭვი, რომ ხელისუფლების მაღალი ჩინოვნიკი ფარულ გარიგებაში შედის უცხოელ ინვესტორთან და ხელსაყრელ პირობებს უქმნის აქ ბიზნესის მოსაწყობად [3, გვ. 47]. მოსალოდნელია უცხოელებს ნილში ჩაუჯდეს ადგილობრივი მაღალი დონის ჩინოვნიკი (ამ ცდუნების ალბათობა ძალიან დიდია ნებისმიერ ქვეყანაში და ხელისუფლებაში). თუ წინა ხელისუფლების მსგავსად განვითარდა მოვლენები, ადგილობრივ მოსახლეობას დაასაქმებენ იაფ მუშახელად, დროებით მუშად, რომელსაც შრომითი ხელშეკრულებით ექნება მხოლოდ მოსამსახურის ფუნქცია და მეტი არანაირი უფლება. უფრო მეტიც, ტოპ-მენეჯერები ხომ უცხოელები იქნებიან, ძალიან დიდი ალბათობით, რიგითი თანამშრომლების უმრავლესობაც (ამის მაგალითია ჩინელების ჩამოყვანა უსტიციის სახლის მშენებლობისას თბილისში) ადგილობრივები კი (თუნდაც დიპლომატები)-შეიძლება იყვნენ დამლაგებლები, მინის მთხრელები, მძღოლები, მიმტანები და ა.შ. [3, გვ. 45.] ამის მაგალითია ის, რომ საქართველოში საბაზრო ეკონომიკის დამკვიდრების პროცესში ქვეყანაში განვითარდა კაპიტალიზმის ადრეული სტადიებისათვის დამახასიათებელი ურთიერთო-

ბები. ეკონომიკაში ჩამორჩენილობის დაძლევისათვის ინვესტიციების მოზიდვის სწორი ღონისძიების ქვეშ ქვეყანა მოექცა საექსპორტო, ოფშორულ ზონებში დარეგისტრირებული კორპორაციების ირიბი დამოკიდებულების ქვეშ. ქვეყანას ასეთმა კორპორაციებმა მმართველი ელიტის მეშვეობით მიაღწიეს არათანასწორუფლებიან, საქართველოსათვის არა სასარგებლო ხელშეკრულებებს, რაც უზრუნველყოფს ამ კორპორაციებისათვის მონოპოლიურ მოგებას, მაშინ როდესაც მოსახლეობის ინტერესები მომხმარებლების უფლებების დონეზეც არაა დაცული. ასეთი სიტუაცია ენერგეტიკის სფეროში, სადაც სახელმწიფო მონოპოლიის დაშლისა და კონკურენციის განვითარების რეფორმა დასრულდა კერძო კომპანიების მონოპოლიზმით. ნეოკოლონიალიზმის სახეს იღებს პრივატიზების დროს ობიექტებისა და აქტივების სხვა ქვეყნების სახელმწიფო კომპანიებზე გადაცემის შემდეგ წარმოშობილი ურთიერთობები. დასავლეთის მეგობარი ქვეყნების მთავრობები ხაზს უსვამენ, რომ ინვესტიცია ხორციელდება ხალხისთვის და არა ელიტისთვის. შერჩევა უნდა მიმდინარეობდეს ისე, რომ ინვესტორის ინტერესები შეესაბამებოდეს ქვეყნის ინტერესებს. განსაკუთრებით რთული მდგომარეობაა ისტორიულად „კოლონიურ“ სამთო მოპოვებით სფეროში. რესურსების გატანა, თანაც მუშა-ხელის შრომის ანაზღაურების უმდაბლესი დონისა და ჩამორჩენილი ტექნოლოგიების გამოყენებით, შრომის პირობებისა და ეკოლოგიური უსაფრთხოების ნორმების უხეში დარღვევით- მეცხრამეტე საუკუნის აფრიკული კოლონიური სინამდვილის განმეორებაა საქართველოში. ასეთი მაგალითია 2005 წელს გაყიდული მადნეულის სახელმწიფო საწარმოები, რომელთა საქმიანობა შეიძლებოდა გაგრძელებულიყო სახელმწიფო საწარმოების სახით, ან მომხდარიყო ტრანსნაციონალური ცნობილი ინვესტორის შემოყვანა, ისე როგორც ეს განახორციელა თუნდაც მეზობელმა აზერბაიჯანმა სტრატეგიული რესურსების მოპოვების სფეროში. წარმოდგენისათვის შეიძლება დავასახელოთ ასეთი ინვესტორის მაგალითად, საქართველოში მოღვაწეობით ცნობილი „ბრიტიშ პეტროლიუმი“.

[4, გვ. 161]. გამოდინარე აქედან, ჩვენ გვჭირდება არა უუფლებო მოსამსახურე, არამედ ისეთი ადგილობრივი მოსახლეობა, რომელიც იქნება პარტნიორი, გარკვეული გაგებით მეწილემესაკუთრეც. ამის რეზერვები საქართველოში გამოიძენება, თუკი ხელსყრელ პირობებს შევუქმნით ემიგრანტ ბიზნესმენ ქართველებს სამშობლოში დასაბრუნებლად. მათ იმ ქვეყანაში, სადაც ბინესი აქვთ აწყობილი, „...ადვილად შეუძლიათ განსაზღვრონ რა პროდუქციაზეა იქ მეტი მოთხოვნილება. აქედან გამომდინარე, ბევრი მათგანი აქცენტს გააკეთებს სოფლის მეურნეობის საექსპორტო პროდუქციაზე, გადამამუშავებელ ქარხნებზე და ა.შ. ზოგიერთებს სხვა სფეროში აქვს გამოცდილება, თუნდაც მოძებნოს გასაღების ბაზარი, ეს ხომ უმნიშვნელოვანესი საკითხია“ [3, გვ. 48].

ინვესტორები არ უნდა ინვესტირებდნენ დამზადებული პროდუქციის (მომსახურების) გაძვირებას, რასაც სამწუხაროდ, საქართველოს პრაქტიკაში ხშირად აქვს ადგილი. მაგ. კომპანია „ეი-ეს თელასის“ მოღვაწეობა საქართველოს მძიმე ტვირთად დააწვა. იგი ზოგჯერ ცვლის ელექტროენერგიის საფასურს იმ მოტივით, რომ მის მიერ ვალდებულებად აღებული საქმიანობას ესაჭიროება დამატებითი ინვესტიციები. ჯერ ერთი, კომპანია კი არ აწარმოებს ელექტროენერგიას, არამედ მხოლოდ სხვის მიერ გამოშვებული ენერგიის დისტრიბუციას ახორციელებს, რომელსაც დამატებითი ინვესტიციები, წესით, არ უნდა სჭირდებოდეს ასე ყოველწლიურად და მეორე, თუკი ასეთი ინვესტიციები სჭირდება, მაშინ ხელმეორედ უნდა ფორმდებოდეს ხელშეკრულებები დამატებითი ინვესტიციების შესახებ და ის არ უნდა სრულდებოდეს მოსახლეობის ხარჯზე. გამოდის, რომ უცხოურმა ინვესტორმა ისარგებლა საკანონმდებლო ბაზის არასრულყოფილებით, მენეჯმენტის დაბალი დონით და შესაძენევი ზიანი მიაყენა რეციპიენტ ქვეყანასაც და მოსახლეობასაც.

ამრიგად, „ეი-ეს-თელასის“ მაგალითიც კი საკმარისია იმისათვის, რომ კატეგორიულად იქნას დაცული ინვესტორების, რეციპიენტისა და საზოგადოების ინტერესები. წინააღმდეგ

შემთხვევაში ვერ მოიგებს ვერც ინვესტორი, რეციპიენტი ქვეყანა და საზოგადოება. შესაბამისად, ასეთი ინტერესების გაუთვალისწინებლად წარმართული უცხოური თუ ადგილობრივი ინვესტიცია ვერ ჩაითვლება დადებით მოვლენად, განვითარებისა და ეკონომიკური ზრდის წყაროდ.

აზიის ინდუსტრიულ ქვეყნებში, სადაც მოხდა ეგრეთწოდებული „ეკონომიკური სასწაული“, სახელმწიფო, საჭიროების შემთხვევაში, ინვესტიციის მონაწილე მხარეთა ინტერესების დასაბალანსებლად, აქტიურად ერეოდა ეკონომიკურ პროცესებში. ყოველივე ამის გამო შესაძლებელი გახდა უცხო კაპიტალის ჩაყენება რეციპიენტი ქვეყნის სამსახურში და მინუმამდე იქნა დაყვანილი უარყოფითი შედეგები. ისეთი ქვეყნები, როგორიცაა ტაივანი, ჰონკონგი, სინგაპური და სხვ. რეფორმის სასტარტო მდგომარეობაში წარმოადგენდნენ სოფლის ტიპის დასახლებებს. იქ არ არსებობდა არც ინფრასტრუქტურა, არც კვალიფიციური მუშახელი, არც მენარმეობის უნარის მქონე პირები, არც საწარმოო ბაზა. ასეთ ვითარებაში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები გახდა მათი ეკონომიკური აღმავლობის ერთადერთი პირობა.

განსხვავებით აღნიშნული ქვეყნებისაგან, სადაც მოხდა ეკონომიკური სასწაული, საქართველო გაცილებით უკეთეს სასტარტო მდგომარეობაშია. გაგვაჩნია ინფრასტრუქტურაც, საწარმოთა ბაზაც, კვალიფიციური მუშახელი და მენარმეები, რაც ზოგიერთ განვითარებად ქვეყანაში იშვიათია. გამომდინარე აქედან შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ზემოაღნიშნულ ქვეყნებთან შედარებით არ გვჭირდება იმდენი უცხო კაპიტალი. კიდევ უფრო ნაკლებად დაგვჭირდება უცხოელი სპეციალისტები, ბიზნესმენები. შესაბამისად, უნდა გაითვალისწინოთ საინვესტიციო სტრატეგია, კერძოდ, უცხოური ინვესტიციების და უცხოელი ინვესტორების ლოდინის პასიური სტრატეგია უნდა შეიცვალოს აქტიური საკუთარი რესურსების ამოქმედების, ეროვნული რეზერვების მაქსიმალურად მობილიზაციის სტრატეგიით. თუკი მოხერხდა, კარგი იქნება უცხოური საკრედიტო რესურსების მეშვეობით დავასაქმოთ ადგილობრივი მენარმე-

ები, წავახალისოთ საკუთარი ინვესტიციები, ავამაღლოთ მოსახლეობის დანაზოგების წილი საინვესტიციო საქმიანობაში (რაც დღესდღეობით უმნიშვნელოა, მითუმეტეს ბოლო პერიოდში ლარის გაუფასურებისას). ამ მხრივ ადგილობრივი წარმოების განვითარების თვალსაზრისით დიდი რეზერვებია მაგალითად, ფარმაცევტული ბიზნესის სფეროში. საქართველოში, ჩვენი აზრით, ფარმაციის დარგში არსებობს იმდენი ადგილობრივი რესურსები, საკუთარი მდიდარი საწარმოო ბაზა, რომ მოხდეს უპირველესად სამამულო ფარმაცევტული ბიზნესის აღორძინება, რასაკვირველია, როგორც ინვესტორების, ისე სახელმწიფოს აქტიური დახმარებით.

დასკვნა

უცხოური ინვესტიციების ეფექტიანობა საქართველოში დიდად არის დამოკიდებული როგორც ინვესტიციების, ისე ინვესტორების ხარისხობრივ მაჩვენებლებზე, ქვეყნის სასტარტო მდგომარეობის რიგი უპირატესობების დროულად ამოქმედებაზე, უცხოელი ინვესტორების, რეციპიენტისა და საზოგადოების ინტერესთა დაცულობაზე, თანხვედრაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ჟურნ. „ბიზნესი და კანონმდებლობა“, დეკემბერი, 2010წ.
2. Patsuria, N (2005), „The United States is the Biggest Foreign Investor in Georgia“, In Georgia Today. May, 2005.
3. ჟურნალი „ახალი ეკონომიკა“, #3-4, 2014 წ.
4. ჟურნალი „ეკონომიკა“, #1-2, 2015 წ.

References

1. Journal „Business and Legislation“ , December, 2010 y. (In Georgian Language)
2. Patsuria, N (2005), „The United States is the Biggest Foreign Investor in Georgia“, In Georgia Today. May, 2005.
3. Journal „New Economics“, #3-4, 2014 y. (In Georgian Language)
4. Journal „Economics“, #1-2, 2015y. (In Georgian Language) .

INVESTMENT FOR PEOPLE AND NOT ONLY FOR THE INVESTOR AND THE “ELITE”

Revaz Shengelia

Doctor of Economics, GTU, Professor

Zhuzhuna Tsiklauri

Doctor of Economics, GTU, Professor

Natia Shengelia

PHD in Economics, GTU, As. Professor

Resume

Overcoming an investment crisis, and, consequently, increasing the volume of foreign investments is impossible without the recovery and activation of the domestic investment activity. Therefore, we need to deal with the problems not just of foreign investors (to create a desired investment environment at the regional and company's level), but also of a recipient country, (the readiness of Georgian companies to accept foreign capital and its effective usage; Provision of the country's economic security and correspondingly a reduction of risks). At the same time while solving these problems, it is necessary to coincide, balance the interests of investors, the recipient, and, most importantly, of the society. Furthermore, we should develop such kind of methods that will be acceptable not only for both foreign and domestic investors, but also for the local residents. For the activation of investment activities, investors (both foreign and local) should be given the benefit of customs, generally taxes, if they will make investments in: the priority fields of the recipient country (for example in fixed capital); Material wealth and social welfare producing priority areas ; in the depressed backward regions, etc.

Key words: *Foreign Investment, Local Investment, Investment for investors or the “Elite”, Coincidence of interests of the investor, recipient and society.*